

Vedrørende Husserls lære om helheter og deler

Eugenie Ginsberg

On Husserl's Theory of Wholes and Parts

Innleder og oversetter: Petter Sandstad

Petter Sandstad er doktorgradsstipendiat i filosofi ved Universitetet i Rostock. Avhandlingen er om Aristoteles' formalårsak, delvis som historisk arbeid og delvis som systematisk arbeid innen analytisk metafysikk og vitenskapsfilosofi.

petter.sandstad@gmail.com

SAMMENDRAG

Her gis en norsk oversettelse av Eugenie Ginsbergs artikkel «Zur Husserlschen Lehre von den Ganzen und den Teilen» (i *Archiv für systematische Philosophie und Soziologie* 32, 1929, 108–120). Artikkelen diskuterer Husserls seks teser fra *Logiske Undersøkelser* III, §14. Ginsberg gir nye bevis for teser 1 og 3, og hun godtar også tese 5. Derimot gir hun ett moteksempel til teser 2, 4, og 6: Men, hun gir bevis som holder for modifiserte varianter av disse teser. I tillegg forsvares ytterligere tre teser, basert på Ginsbergs modifiserte teser. Det gis også en kort introduksjon til Ginsbergs pionerende rolle som del av Lvov-Warszawa-skolen – til tross for at hun ble drept av nazistene under jødeutryddelsen i 1942 – særlig hennes rolle som den første kommentator av Husserls tredje logiske undersøkelse, som er et banebrytende verk innen mereologi og ontologi; men også hennes senere publikasjon fra 1931, hvor hun utvikler flere former for ontologisk avhengighet (som for eksempel fortsetter arbeid av Roman Ingarden så vel som Kit Fine).

ABSTRACT

A Norwegian translation is here offered of Eugenie Ginsberg's paper «Zur Husserlschen Lehre von den Ganzen und den Teilen» (in *Archiv für systematische Philosophie und Soziologie* 32, 1929, 108–120). The paper discusses Husserl's six theorems from *Logical Investigations* III, §14. Ginsberg provides new proofs for theorems 1 and 3, and also endorses theorem 5. In contrast, a counter example is given to theorems 2, 4, and 6: However, proofs are supplied for a modified version of these theorems. Furthermore, an additional three theorems are defended based upon Ginsberg's modified theorems. Also, a brief introduction is

given discussing Ginsberg's pioneering role as part of the Lvov-Warsaw school—in spite of her being murdered by the Nazis in 1942—especially her role as the first commentator on Husserl's third logical investigations, which is a pioneering work on mereology and ontology; but also her later publication from 1931 where she developed several notions of ontological dependence (for instance foreshadowing the work of Roman Ingarden as well as Kit Fine).

Nøkkelord:

Ginsberg, Husserl, Avhengighet, Mereologi, Helhet, Deler, Moment

INNLEDNING AV PETTER SANDSTAD

Eugenie Ginsberg (1905–1942) var en polsk filosof i Lvov (Lwów) – på tysk kjent som Lemberg, og i dag kjent som den ukrainske byen Lviv. Hun var en del av det som gjerne kalles Lvov-Warszawa-skolen, som spilte en viktig rolle særlig innen tidlig analytisk filosofi. Hun studerte i Lvov under Kazimierz Ajdukiewicz (1890–1963), samt også Kazimierz Twardowski (1866–1938). Hun var gift med filosofen Leopold Blaustein (1905–1942), som også studerte under Twardowski i Lvov, samt under Husserl i Freiburg im Breisgau. I motsetning til Ginsberg, var Blaustein opptatt av Husserls fenomenologi, snarere enn hans logikk. Sammen fikk de ett barn, Ludwik Blaustein (1937–1942), og alle tre ble så vidt man vet drept av nazistene i Lvov-ghettoen i 1942.¹ Alle upubliserte manuskripter ble antakeligvis brent, noe som var nazistenes praksis overfor polske jøder.

Ginsberg er ukjent for de aller fleste filosofer, og hun publiserte kun to filosofiske artikler (hun publiserte også én artikkel om barnpsykologi, samt noen bokanmeldelser). Hennes to filosofiske artikler er begge lite kjent og ytterst sjeldent referert til. Like fullt er begge hennes to artikler banebrytende arbeid, som fremviser et stort potensial. De har urettmessig blitt mer eller mindre glemte, og fortjener begge å hentes frem i lyset. Vi får dessverre aldri vite hva som stod i hennes øvrige manuskripter, ei heller hva hun kunne ha utviklet dersom hun ikke hadde blitt drept av nazistene under jødeutryddelsen.

Artikkelen som her oversettes, og som så vidt jeg vet aldri tidligere har blitt oversatt til noe annet språk, er den første publikasjonen som kommenterer Edmund Husserls *Logiske Undersøkelse* III. Viktigheten av denne delen av Husserls verk, er vanskelig å overvurdere – man kan snarere si at den har, og til dels fremdeles er, sterkt undervurdert – og Ginsberg virker altså å være blant de første til å forstå verdien av Husserls lære.²

I tillegg til artikkelen som her oversettes, skrev Ginsberg også en større og svært viktig artikkel om ontologiske avhengighetsrelasjoner, også her i forhold til helheter og deler,

1. Noen kilder (Wolenski, 1989) hevder at de ble drept først i 1944. Det er derimot ingen tvil om at de bodde i Lvov-ghettoen (i Sommersteinstr. 83). Ginsberg er registrert som nr. 825 i ghettoen. Det er vanskelig å finne ytterligere biografisk info om Ginsberg. En viktig kilde som blir referert til av (Simons, 1982b, s. 261) er Roman Ingardens dødsannonse, publisert i *Przełąd Filozoficzny*, 1939/46, 334–337 – dessverre har jeg ikke vært i stand til å spore opp dødsannonse.
2. Se særlig Simons, 1987, s. 310. Videre skriver for eksempel Kit Fine at «Husserl's third *Logical Investigation* is perhaps the most significant treatise on the concept of part to be found in the philosophical literature.» (Fine, 1995, s. 463) Barry Smith og Kevin Mulligan vurderer verket muligens enda høyere, som «the single most important contribution to realist (Aristotelian) ontology in the modern period» (Smith & Mulligan, 1982, s. 37).

med tittelen «Angående selvstendighet og uselvstendighet» (Ginsberg, 1931).³ Denne artikkelen ble oversatt til engelsk i 1982 under tittelen «On the Concepts of Existential Dependence and Independence», og er av den grunn ikke helt ukjent. Likevel er det i nyere faglitteratur svært få referanser også til denne artikkelen. Her også baserer Ginsberg seg på særlig Husserls *Logiske Undersøkelse* III, samt tidligere arbeid av Stumpf, Höfler, og Twardowski, og en stor del av artikkelen gir en grundig oversikt over denne litteraturen. Men mot slutten forsvarer hun sin egen teori. Her skiller hun blant annet mellom absolutt og relativ avhengighet, mellom formell og materiell avhengighet, og mellom ensidig og tosidig avhengighet. Hun diskuterer også avhengighetsrelasjoner mellom 'species' og 'genus', samt mellom 'determinates' og 'determinables' (for eksempel, en spesifikk farge, som rubinrød, kunne ikke eksistert dersom ikke idéen farge eksisterte).⁴ Andre Lvov-filosofier bygget videre på hennes arbeid, særlig Roman Ingarden (1893–1970) i hans hovedverk *Der Streit um die Existenz der Welt*.⁵ Videre bør Ginsbergs artikkel også sees på som en viktig forløper for især Kit Fines begrep om essensiell avhengighet.⁶

Lvov-Warszawa-skolen hadde, for sin tid, en høy kvinneandel. Det er beregnet at 10 av 80 i gruppen, i dens tidlige periode, var kvinner; mens i den senere periode var det betydelig flere.⁷ Janina Hosiasson-Lindenbaum (1899–1942) var en logiker i Warszawa som særlig jobbet med induksjon og sannsynlighetslogikk. Hun utga 20 artikler,⁸ og hun oversatte også tre av Bertrand Russells bøker til polsk. Hun var også jøde, og ble drept av Gestapo utenfor Vilnius. I likhet med Ginsberg er hun i dag nesten helt glemt. Izydora Dąmbska (1904–1982) utga nesten 300 publikasjoner, særlig innenfor semiotikk og epistemologi.⁹ Hun studerte også i Lvov, hvor hun var Twardowskis siste assistent, samt i Wien under Moritz Schlick. Senere arbeidet hun i Krakow. Maria Ossowska (1896–1974) studerte i Warszawa, men var også for en kort stund (1925–1927) i Cambridge under G.E. Moore. Hun publiserte åtte bøker, samt mange artikler. Før krigen jobbet hun særlig innen logikk og vitenskapsfilosofi,¹⁰ hvor hun var inspirert av Bertrand Russell, men hun er mest kjent for sitt senere arbeid innen sosiologi og etikk.

Det bør vektlegges at Lvov-Warszawa-skolen var analytisk, med særlig fokus på logikk; derved er dette et moteksempel til tesen om at analytisk filosofi har en lav kvinneandel fordi den er for analytisk, eller logisk, eller matematisk.¹¹ En illustrasjon av denne høye kvinneandelen kan man finne hos Woleński (2017), som har et fotografi tatt i 1936–1937 av det siste seminaret til Twardowski, grunnleggeren av Lvov-Warszawa-skolen: Her er 8 av 13 studenter kvinner, deriblant også Ginsberg. Dette er ikke nødvendigvis representativt for skolen, men det viser i alle fall at det til tider var en overvekt av kvinner.

3. Se Ginsberg, 1931.

4. Se Simons, 1982b og Magdziak, 2016.

5. Publisert i 1947/48 på polsk, og i 1964/64 på tysk. Nylig ble verket for første gang oversatt til engelsk (første bind i 2013, andre bind i 2016).

6. For diskusjon, se Schnieder, 2004, s. 299–300.

7. Se (Pakszys, 1998) for oversikt og diskusjon.

8. Se særlig Hosiasson-Lindenbaum, 1940.

9. Se Dąmbska, 2015 for en engelsk oversettelse av 28 av hennes publikasjoner.

10. Se særlig Ossowska og Ossowski, 1964.

11. Se Pakszys, 1998, s. 63.

Ginsbergs artikkel kommenter seks teser forsvart av Husserl i *Logiske Undersøkelser* III, §14, som omhandler avhengighetsforholdet mellom helheter og deler. Husserl kritiseres, særlig ved argumenter om at enkelte av tesene (2, 4, og 6) skal være falske. En annen kritikk gjelder at Husserls bevis ofte er mangelfulle, og i to tilfeller komplett fraværende (tese 1 og 2). Men Ginsberg bedriver ikke kun kritikk av Husserl, hun forsvaret også selv flere modifiserte varianter av Husserls teser ved å presentere nye bevis. Samtidig supplerer hun nye bevis for andre av Husserls teser (særlig tese 1), og hun forsvaret og beviser ytterligere tre teser.

Det er det eksakt samme moteksemplet som Ginsberg bruker for å argumentere for at tese 2, 4, og 6 er falske. For eksempel sier tese 2 at en uselvstendig del (A) av en helhet (M), også er en uselvstendig del av enhver større helhet (N) – så fremt verken (M) eller (N) også inneholder supplementet (Z) som delen (A) avhenger av. Her er Ginsbergs moteksempel: Fargen til en teglmurstein avhenger av utstrekningen til teglmursteinen (hvor begge er momenter, som forklart i neste avsnitt), og derved også av teglmursteinen. Men ikke på muren som teglmursteinen er en del av, ettersom teglmursteinen kan brytes løs fra muren og fargen til teglmursteinen likevel fortsatt vil eksistere.¹² Altså er teglmursteinen ikke en uselvstendig del av muren, og derfor er Husserls tese 2 falsk. Moteksemplet kan imøtekommes ved å utnytte Husserls distinksjon – som er langt fra klart presentert av Husserl – mellom fundament og relativ avhengighet.¹³ I Ginsbergs moteksempel er utstrekningen til teglmursteinen et nødvendig supplement for fargen til teglmurstein: Derved er fargen til teglmursteinen fundert på utstrekningen til teglmursteinen, samt også fundert på teglmursteinen. Derimot er fargen til teglmursteinen kun relativt avhengig av, men ikke fundert på, muren: Ettersom teglmursteinen, som er dens nødvendige supplement, er en del av muren. Ethvert tilfelle av fundering er altså et tilfelle av relativ avhengighet, men ikke alle tilfeller av relativ avhengighet er et tilfelle av fundering. Husserls teser 2, 4 og 6 omhandler alle relativ avhengighet, mens Ginsbergs moteksempel omhandler fundering. Riktignok kan man slutte fra dette at Ginsberg har bevist at teser 2, 4 og 6 ikke kan forsterkes, slik at de holder for fundering, og ikke bare for relativ avhengighet.

Husserls lære omhandler mer enn mereologi, altså forholdet mellom deler og en helhet, ettersom Husserl også skiller mellom selvstendige og uselvstendige deler og helheter.¹⁴ Den type avhengighet som Husserl her bruker, er eksistensiell avhengighet, slik at α avhenger for sin eksistens av $\beta =_{df}$ nødvendigvis, α eksisterer kun dersom β eksisterer. Alle uselvstendige deler og helheter blir av Husserl kalt for «momenter». Den vanligste typen moment er såkalte individspesifikke egenskaper, som Cheshirekattens smil og Sokrates' visdom; med andre ord det samme som John Locke kaller «modes» og D. C. Williams kaller «tropes». Typen av nødvendighet er for Husserl *de re*, og følger fra vesenet eller essensen til et moment; i dette stadiet av Husserls utvikling er vesenet eller essensen en platonisk idé, som ikke er definert ekstensjonelt. Men, Husserls lære er ment å være rent formell og allmenngyldig, og derved også anvendelig for nominalister og andre. Som eksempel på eksis-

12. Simons, 1982a forsøker å forsvare Husserls lære mot Ginsbergs kritikk. Se også (Simons, 1982b og 1987, s. 311); samt (Mulligan, Simons, & Smith, 1984).

13. Se særlig Simons, 1982b, s. 262.

14. For nærmere diskusjon, se særlig Simons, 1982a; Mulligan, Simons, & Smith, 1984; Fine, 1995; og Drummond, 2008.

tensiell avhengighet, så er det i vesenet til momentet «Cheshirekattens smil» at det avhenger av objektet eller innholdet «Cheshirekatten» (men et moment kan også være avhengig av et annet moment): Husserl overtar bruken av «innhold» fra sin lærer Carl Stumpf, hvor termen brukes for noe rent psykologisk. Husserl, derimot, bruker «innhold» som synonymt med «objekt», og derved som anvendelig på alle entiteter. Dette gir fire kategorier, nemlig objekter (som kan være absolutt selvstendige), momenter (som er uselvstendige), vesenet til objekter, og vesenet til momenter. Objekter og momenter kan være både deler og helheter; altså har man både selvstendige og uselvstendige helheter til både selvstendige og uselvstendige deler.

Ginsberg selv refererer til opptrykket av Husserls *Logische Untersuchungen* fra 1922 (Halle: Max Niemeyer), som bruker annen utgave (fra 1913, og bind 2, del 2 fra 1921) av verket med noen små korreksjoner. I oversettelsen er sidereferansene endret til 1913-utgaven, supplementert med «B₁» foran sidetallet for å presisere at det er annen utgave bind 2 del 1 – som er standard måte å referere til verket – slik det er gjengitt i Husserl (2009), som er basert på den tekstkritiske utgaven i *Husserliana* XVIII og XIX 1–2. På samme vis har jeg oppdatert referansen til Twardowski, slik at referansen er til den nyeste og lettest tilgjengelige utgaven av verket.

VEDRØRENDE HUSSERLS LÆRE OM HELHETER OG DELER¹⁵

I bind to av *Logiske Undersøkelser* formulerer Husserl seks teser, som gjelder for selvstendige og uselvstendige helheter henholdsvis til selvstendige og uselvstendige deler. Disse er dedusert ut fra definisjoner, og er derved tilsynelatende deduktivt begrunnede teser. Av disse teser virker for meg fire å være til dels falsk formulert, og til dels feilaktig begrunnet.

Før vi undersøker disse teser, vil det nok være formålstjenlig å presentere Husserls definisjoner av selvstendighet og uselvstendighet. Disse definisjonene er – som jeg prøver å begrunne i et større, og ikke ennå publisert arbeid¹⁶ – på den ene side for snevre, som definisjonen av uselvstendighet, på den annen side for vid, som definisjonen av selvstendighet. Men i følgende arbeid utøves kun en ren immanent kritikk, det vil si at det forutsettes at Husserls definisjoner er korrekte.

Selvstendigheten til et innhold betyr for Husserl:

[...] at dette innholds eksistens, så langt det selv og dets vesen angår, ikke er betinget av eksistensen av andre innhold; at det, så vidt det er, kan eksistere *a priori*, det vil si kun i dets vesen; selv dersom ikke noe utenom det skulle være; eller dersom alt utenom det er vilkårlig, altså at endringer ikke styres av lover. Eller det som åpenbart er jevnbyrdig: I selve «naturen» til innholdet, i dets ideale vesen, er det intet fundament for avhengighet på andre innhold; det vesen som gjør det til hva det er, gjør det også likegyldig til alt annet. Det kan faktisk være så at det gjennom eksistensen til dette innhold er gitt, i henhold til empiriske regler, andre innhold. Men i dets ideelt håndgripelige vesen er innholdet uavhengig; dette vesen i kraft av seg selv, altså *a priori*, krever ikke å bli sammenvevd med noe annet vesen.

Tilsvarende ligger meningen av uselvstendighet i den positive tanke om avhengighet. Innholdet er i sitt vesen knyttet opp mot andre innhold; det kan ikke eksistere dersom andre innhold ikke sam-

15. Norsk oversettelse av Ginsberg, E. (1929). «Zur Husserlschen Lehre von den Ganzen und den Teilen», *Archiv für systematische Philosophie und Soziologie* 32, 108–120.

16. Oversetters anmerkning: Det er her snakk om Ginsberg, 1931.

tidig eksisterer med det. Vi behøver ikke å fremheve at det sammen med det andre utgjør en enhet. For finnes det vesenssams eksistens uten en aldri så løs forbindelse eller «sammensmeltning»? Altså kan uselvstendige innhold kun være innholdsdel. (LU III §5, B₁ 236)

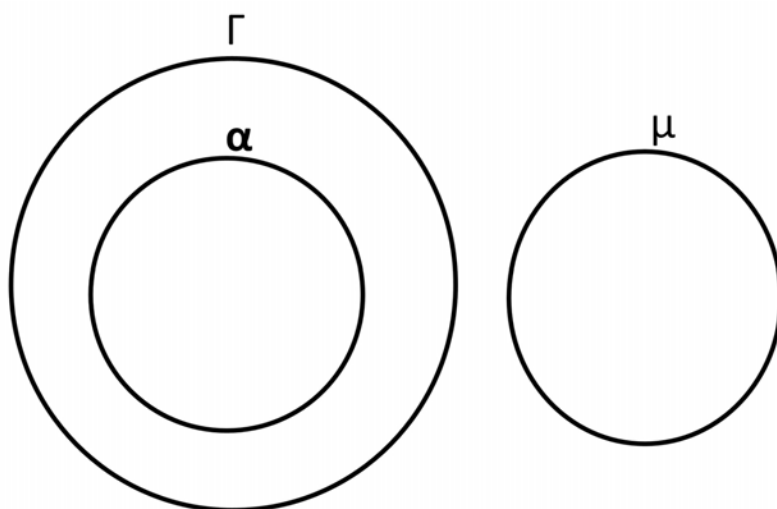
Definisjonene ovenfor gjelder for selvstendighet og uselvstendighet, forstått i absolutt forstand. Dessuten finner vi hos Husserl også definisjoner av relativ selvstendighet og uselvstendighet:

Et innhold α er relativt uselvstendig fra et innhold β , hvis det i det generiske vesen til α og/eller β ligger en fundert lov, ifølge hvilken *a priori* et innhold av det rene genus α kun kan eksistere i eller sammenknyttet med innhold av genus β [...].¹⁷ Mangler det en slik lov, så kaller vi α selvstendig relativ til β . (LU III §13, B₁ 258)¹⁸

Husserls teser, som nevnt innledningsvis, går ut ifra følgende definisjon:

Kan en α , som følge av en vesenslov, kun eksistere som sådan i en innbefattende enhet hvor den er sammenknyttet med μ , så sier vi *at en α som sådan behøver fundering gjennom en μ* . Eller også *at en α som sådan har et supplementsbehov for en μ* . [...] I ubestemt uttrykk: α_0 har et supplementsbehov; den er fundert på et visst moment. Dette er åpenbart ensbetydende med uttrykket: α_0 er uselvstendig. (LU III §14, B₁ 261)

(Tese 1) «Behøver en α som sådan fundering gjennom en μ , så trengs den samme fundering også for enhver helhet (Γ), i hvilket α men ikke μ er en del.» (LU III §14, B₁ 262)¹⁹

Diagram I: Tese 1

17. Oversetters anmerkning: Setningen som følger ellipsen, som begynner med «Mangler det en slik lov», kommer i Husserls tekst direkte forut for resten av sitatet.

18. Husserls definisjoner av relativ selvstendighet og uselvstendighet er noe mer utførlig; vi gjengir dem allikevel ikke i sin fullstendighet, men heller i et utvalg tilstrekkelig for våre formål.

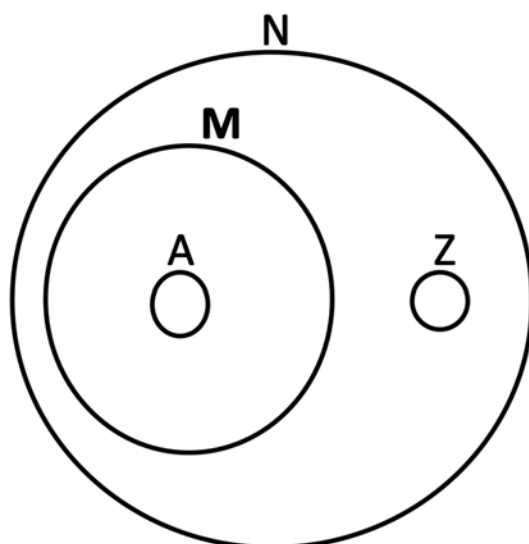
19. Oversetters anmerkning: Samtlige bokstaver i klammer innad i sitater fra Husserl er lagt til av Ginsberg, mens selve klammene er lagt til av meg.

Husserl legger frem denne tese som selvinnlysende, uten behov for bevis. På følgende vis kan den indirekte bevises:²⁰ Skulle helheten Γ være selvstendig relativ til μ , det vil si at den kan eksistere når μ ikke eksisterer, så ville også delen α ikke behøve supplement av μ ; etter- som eksistensen av helheten involverer eksistensen av delene. På grunn av dette skulle α være selvstendig relativ til μ ; noe som står i motsigelse til forutsetningen. Riktignok bør det bemerkes at denne tese, hvoretter eksistensen av helheten involverer eksistensen av delene, kun er riktig dersom man forstår begrepet om deler slik at for eksempel relative egenskaper ikke faller under det. Denne tese gjelder for øvrig kun for virkelige, og ikke for mulige deler.

Som korrelat av tese 1 bringer Husserl inn følgende:

(Tese 2) «En helhet (M) som innbefatter et uselvstendig moment (A), men som ikke innbefatter dens nødvendige supplement (Z) som del, er også uselvstendig; og dette er den relativ til enhver overordnet helhet (N) i hvilken det uselvstendige moment er inkludert.» (LU III §14, B₁ 262)

Diagram 2: Tese 2

Også for denne tese fører Husserl ingen bevis. I hans formulering kan de siste ordene – «i hvilken det uselvstendige moment er inkludert» – utelates, fordi deres betydning er inkludert i ordene «overordnet helhet». Er nemlig en helhet N overordnet helheten M, så inneholder også denne den uselvstendige delen A. Her forutsettes sannheten av følgende tese, som også Husserl anerkjenner: En del av delene til helheten er bestandig en del av helheten. «Bestendig» forstås her som alle kombinasjoner av selvstendige og uselvstendige deler, altså:

20. Symboliseringen av de undersøkte fakta ved hjelp av sirkler (altså Euler-diagrammene, overs. anm.) bør kun tjene som hjelpemiddel for å illustrere den abstrakte tankeprosessen. De er på ingen måte et tilstrekkelig uttrykk for de forhold som er konstatert gjennom de enkelte teser, og bør på ingen måte forstås som en type begrunnelse.

1. Den selvstendige delen av en selvstendig del er en del av helheten.
2. Den selvstendige delen av en uselvstendig del er en del av helheten.
3. Den uselvstendige delen av en selvstendig del er en del av helheten.
4. Den uselvstendige delen av en uselvstendig del er en del av helheten.

Disse deler er i forhold til helheten deler av annen orden, etc. (se Twardowski, 2017, §10). Men skulle noen forstå ordene «i hvilken det uselvstendige moment er inkludert» slik at de her ikke omhandler denne uselvstendige moment A, men derimot dens nødvendige supplement Z, så bør det påpekes at selv under denne tolkning kan disse ordene utelates. Bestemmelsen om at den overordnede helhet N er en selvstendig helhet, påpeker allerede det at den inneholder supplementet Z til A. Følgelig er formuleringen av tese 2 ikke fullstendig korrekt.

Men i tillegg synes selve tesen å være falsk. For å bevise dens uholdbarhet er det tilstrekkelig å vise til et motstridende eksempel, som vi uten vanskeligheter kan trekke fra dagliglivets sfære. Dersom en av fargene og formene til en teglmurstein som utgjør helheten (M) er uselvstendig overfor utstrekningen til teglsteinen (Z), så inneholder helheten M deler som er uselvstendig i forhold til Z (se tese 1). Til tross for dette er fargen og formen til en teglmurstein som utgjør helheten M til muren – som er en overordnet selvstendig helhet i forhold til denne helhet M – ikke uselvstendig, slik den egentlig burde vært, ifølge tese 2. Men eksistensen av helheten M krever kun eksistensen av teglsteinen, og ikke av muren.

Husserls tese 2 må derfor, dersom den skal være sann, bli modifisert på følgende vis:

(Tese 2a) En helhet M som innbefatter et uselvstendig moment A, men som ikke innbefatter dens nødvendige supplement Z som del, er uselvstendig relativ til den for M umiddelbare helhet N, i hvilken supplementet Z er inkludert.

Bestemmelsen at helheten N er en overordnet helhet for M er i denne formulering – til forskjell fra hos Husserl – utelatt, ettersom det at helheten N er overordnet M følger av dets umiddelbarhet til M. N er nemlig en umiddelbar helhet til M, og M en umiddelbar del av helheten N, dersom M er inkludert i N som en del og dersom det ikke finnes noe objekt P i hvilket M er innbefattet og som samtidig selv er innbefattet i N.

Beviset for Tese 2a krever en begrunnelse av følgende hjelpetese:

(Hjelpetese 2a) Er en umiddelbar del M av helheten N selvstendig relativt til denne helheten, så er den også selvstendig overfor enhver del Z av denne helhet, som ikke samtidig er en del av M.

Er nemlig M selvstendig overfor helheten N, så kan den eksistere uten at den er en del av N. Men skulle hjelpetesen være det motsatte, slik at M er uselvstendig relativt til en del Z av helheten N, hvor Z ikke er en del av M, så måtte den – i henhold til definisjonen av uselvstendighet – være en del av den helhet som består av M og dens supplement Z. Altså måtte M være en del av den for M og Z umiddelbare helhet N. For man kan nemlig enkelt bevise følgende: Hvis N er en umiddelbar helhet for M, og Z er en – middelbar eller umiddelbar – del av N, men ingen del av M, så er N også en umiddelbar helhet for M og Z til sammen.

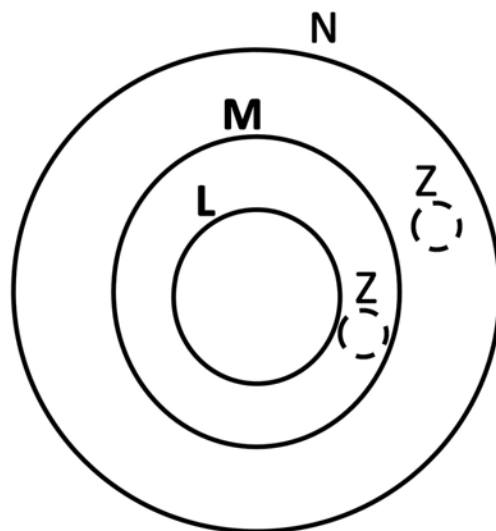

Dette bevis lyder som følger: Skulle N ikke være en umiddelbar helhet for M og Z til sammen, til tross for at den er en umiddelbar helhet for M, og at Z er en del av N, så måtte et visst objekt P eksistere, slik at det ville være en del av N og hvor M og Z ville være deler av det; men dette ville bety at N, i strid med forutsetningen, ikke ville være en umiddelbar helhet for M. Altså er beviset for hjelpetesen formulert ovenfor allerede ferdig. For når hjelpetesen forutsetter det motsatte, at M er uselvstendig overfor Z, fører dette nemlig til en indre selvmotsigelse; M må både være en del og ikke være en del av N. Ut fra denne hjelpetese følger, ved en type reversering, en tese som er ensbetydende med vår modifisering av Husserls tese 2. Den lyder:

Er en umiddelbar del (M) av helheten (N) uselvstendig relativt til en annen del (Z) av helheten (N), som ikke er en del av M, så må M også være uselvstendig relativt til dens umiddelbare helhet.

Skulle nemlig helheten M være selvstendig relativt til helheten N, så måtte den – innenfor betydningen av hjelpetesen – være selvstendig relativt til enhver del av N, som ikke samtidig er en del av M, altså relativt også til Z, hvilket er i motsigelse med forutsetningen. Altså er tese 2a bevist.

(**Tese 3**) «Er M en selvstendig del av (altså relativt til) N, så er enhver selvstendig del L av M også en selvstendig del av N [...].²¹ Nåværende tese lar seg også formuleres, med passende endring i bokstavbetegnelse, således: Er A en selvstendig del av B, B en selvstendig del av C, så er også A en selvstendig del av C. Eller enda kortere: En selvstendig del av en selvstendig del, er en selvstendig del av helheten.» (LU III §14, B₁ 262–263)

Diagram 3: Tese 3

Husserls bevis for denne sanne tese lyder: Skulle nemlig L, betraktet relativt til N, være uselvstendig – det vil si at den behøver supplementet Z som ligger innenfor området til N

21. Ginsbergs original har ikke her en ellipse, men denne er tilføyet for å indikere at Ginsberg hopper over en del av Husserls tekst (overs. anm.).

– så måtte dette supplementet ligge innenfor området til M. Ellers ville M, etter tese 1, stå i behov for supplement fra Z, og ettersom Z er en del av N så ville M,²² etter tese 2, være uselvstendig relativt til N; som er i motsigelse med forutsetningen. Men i tillegg kan ikke Z ligge innenfor området til M, fordi L, som er selvstendig relativt til M, ikke kan ha noe supplement (på grunn av tese 2). Z kan altså ikke være inneholdt i N, som betyr at L er selvstendig relativt til N.

Imidlertid er dette bevis falskt, og kan ikke bevise tese 3: For det første, fordi det støtter seg på tese 2, til tross for at forutsetningene til denne tese ikke er oppfylt; M og N må nemlig ikke være selvstendige. For det andre, fordi tese 2, som den støtter seg på, ble bevist å være falsk.

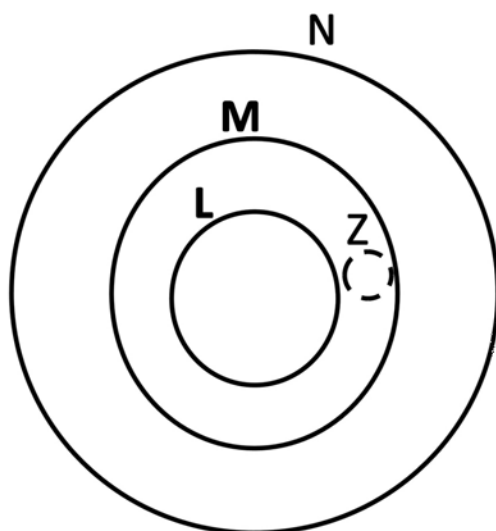
Riktignok kunne man her anvende den modifiserte tese 2, det vil si tese 2a, men dette ville kreve et større antall forutsetninger. Derved ville tese 3 miste verdi, fordi den ville være mindre allmenngyldig. Den måtte i så fall bli formulert på følgende vis:

En selvstendig, umiddelbar del av en selvstendig umiddelbar del, er en selvstendig del av helheten. Men man kan bevise tese 3 på andre måter. Den lyder (se ovenfor):

Er L en selvstendig del av M, M en selvstendig del av N, så er også L en selvstendig del av N.

Skulle nemlig L være en uselvstendig del av N, så måtte helheten M – som inneholder L, men ikke N²³ som del – ifølge tese 1 være uselvstendig relativt til N. Dette står i motsigelse til forutsetningen, nemlig at M er en selvstendig del av N. Altså er tese 3 bevist.

(Tese 4) «Er L en uselvstendig del av helheten M, så er den også en uselvstendig del av enhver annen helhet (N), i hvilket M er en del.» (LU III §14, B₁ 263)

Diagram 4: Tese 4

22. Oversetters anmerkning: Ginsberg (1929: 14) har her «N», men dette er en åpenbar skrivefeil som hverken stemmer med Husserls tekst eller gir noen mening.

23. Oversetters anmerkning: Ginsberg (1929: 115) har her «M», men dette virker igjen å være en skrivefeil.

Denne tesen er falsk. Husserl prøver å bevise den på følgende vis: L er uselvstendig relativt til M, det vil si den har sitt supplement Z innenfor området til M. Men ettersom M er en del av N, må Z ligge innenfor området til N. Hvis nå L er uselvstendig relativt til Z, så må den i henhold til tese 2 også være uselvstendig relativt til N.

Men dette bevis er ugyldig fordi det støtter seg på tese 2, til tross for at ikke alle forutsetningene til denne tese er oppfylt. Helheten N, som rommer M og Z, kan ikke være en selvstendig helhet, som denne forutsetning krever.

Tese 2a, som ikke inneholder forutsetningen at helheten N er selvstendig, kan ikke anvendes her, ettersom det ikke er M, men N som er den umiddelbare helhet for L og Z. Beviset ovenfor er altså ikke en gyldig begrunnelse for tese 4. Men denne tese er ikke bare ubevist, den er også ofte falsk. Den er nemlig bestandig falsk når M er en selvstendig del av N, og bestandig sann når M er en uselvstendig del av N. Begge disse tilfeller blir omtalt nedenfor. Foreløpig dreier det seg om beviset for at tese 4, som formulert ovenfor, er falsk. Det er tilstrekkelig å vise til det enkle eksemplet som vi allerede har diskutert. Fargen (L) til en teglmurstein er en uselvstendig del av teglmursteinen (M), som er en del av muren (N). Men fargen (L) til teglmursteinen er en selvstendig del relativt til muren (N), som står i motsigelse til tese 4.

Det kan imidlertid synes at falskheten til denne tese skyldes en uforsiktig og unøyaktig formulering. Husserl gir nemlig også følgende formulering av tesen:

Er A en uselvstendig del av B, B en uselvstendig del av C, så er også A en uselvstendig del av C, eller: En uselvstendig del av en uselvstendig del, er en uselvstendig del av helheten. (LU III §14, B₁ 263)

Denne tese kan aksepteres uten modifikasjon. Den skiller seg imidlertid fra den forrige, ikke bare i språklig uttrykk, i strid med Husserls oppfatning. Forskjellen i språklig uttrykk er nemlig betydningsløs. Den forrige formulering mangler nemlig kun henvisningen at M er en uselvstendig del av N, noe som blir tatt hensyn til i den andre formulering. Men denne saklige forskjellen er så betydningsfull at tesen i dens første formulering er å forkaste, mens den andre er å anerkjenne. Den nå modifiserte tese 4 lyder, med henvisning til uselvstendigheten til delen M ovenfor helheten N, på følgende vis:

(Tese 4a) Er L en uselvstendig del av helheten M, så er den også en uselvstendig del av enhver annen helhet N, i hvilket M er en uselvstendig del.

Det er neppe sannsynlig at Husserl egentlig hadde tese 4a i sinne, og kun ved en feil utelot termen «uselvstendig» fra formuleringen av tese 4, da hans bevis også gjelder tese 4 og ikke den modifiserte tese 4a – ettersom forutsetningen at M er en uselvstendig del av N ikke blir benyttet i selve beviset. Men derved ville beviset gjelde, dersom det hadde vært riktig, for alle tilfeller; altså så vel for selvstendige som for uselvstendige deler av N.

Nå burde det være på tide å gi beviset for påstanden over, nemlig at Husserls tese 4 er sann for uselvstendige deler av uselvstendige deler av en helhet, men falsk for uselvstendige deler av selvstendige deler av en helhet.

(Tese 4a) En uselvstendig del (L) av en uselvstendig del (M) av en helhet (N) er en uselvstendig del av helheten N.

Krever nemlig L eksistensen av M, men M eksistensen av N, så krever også L eksistensen av N, det betyr at den er uselvstendig relativt til N.

(Tese 4b) En uselvstendig del (L) av en selvstendig del (M) av helheten (N) er en selvstendig del av helheten N.

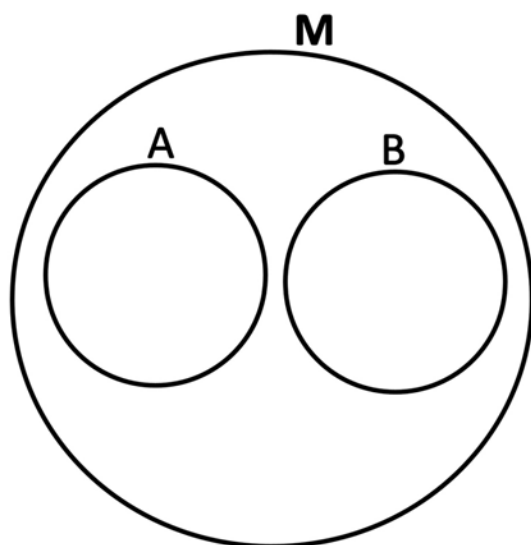
Skulle nemlig L være uselvstendig overfor N, så måtte – ifølge tese 1 – helheten M, som inneholder L, men ikke N som del, også være uselvstendig overfor N; noe som står i motsetning til forutsetningen. Altså synes det at begge teser er bevist.

(Tese 5) «Et relativt uselvstendig objekt er også absolutt uselvstendig, derimot kan et relativt selvstendig objekt være uselvstendig i absolutt forstand.» (LU III §14, B₁ 263)

Denne tese følger fra definisjonen av relativ og absolutt selvstendighet og uselvstendighet.

Til Husserls kommentarer kan man videre legge til at et absolutt uselvstendig objekt også må være relativt uselvstendig, men kan også være relativt selvstendig. Derimot kan et absolutt selvstendig objekt bare være relativt selvstendig, men aldri være relativt uselvstendig.

(Tese 6) «Er A og B selvstendige deler av en eller annen helhet M, så er de også selvstendige relativt til hverandre.» (LU III §14, B₁ 263)

Diagram 5: Tese 6

Denne tese er falsk. Husserl prøver å bevise den på følgende vis:

Skulle A stå i behov for supplement fra B, eller fra noen som helst del av B, så ville det blant delene av M være en sådan del som A ville være uselvstendig overfor. Ifølge tese 2 måtte A også være uselvstendig overfor M, noe som er i motsetning med forutsetningen.

Men dette bevis kan ikke begrunne tesen ovenfor, siden det – som også mangt av Husserls tidligere beviser – støtter seg på tese 2, uten at forutsetningene for denne er oppfylt; og fordi tese 2, som beviset støtter seg på, kan påvises å være falsk. Vi ser at tese 6 er falsk ut fra det enkle eksemplet som vi allerede har diskutert. Altså, både fargen til teglmursteinen (A) og utstrekningen til teglmursteinen (B) er selvstendige deler av muren (M) som en helhet, til tross for at de er uselvstendig overfor hverandre. Altså må også denne tese til Husserl modifieres, og dette på følgende vis:

(Tese 6a) Er A og B selvstendige og gjensidig utelukkende deler av den umiddelbare helheten M, så er de også selvstendig overfor hverandre.

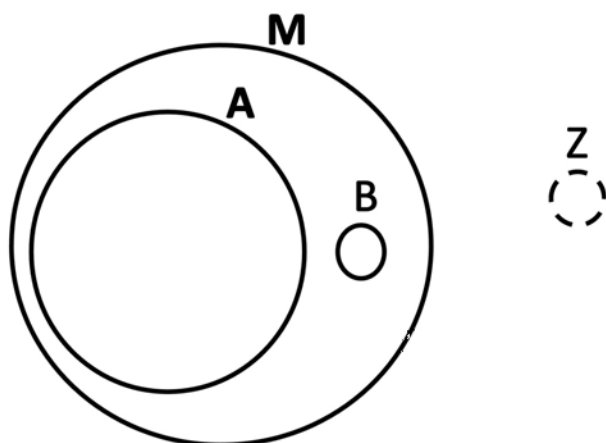
For denne tese er det bevis som Husserl gir for tese 6 gyldig, men hvorved ikke tese 2, men i stedet den modifiserte tese 2a må benyttes.

Tese 6a er for øvrig kun et særtilfelle av hjelpetesen som ble bevist i sammenheng med tese 2a.

Med dette er undersøkelsen av Husserls teser ved sin ende.

Ved hjelp av våre til dels modifiserte teser fra Husserl, kan man bevise enda flere teser. Følgende tre teser bør tjene som et eksempel:

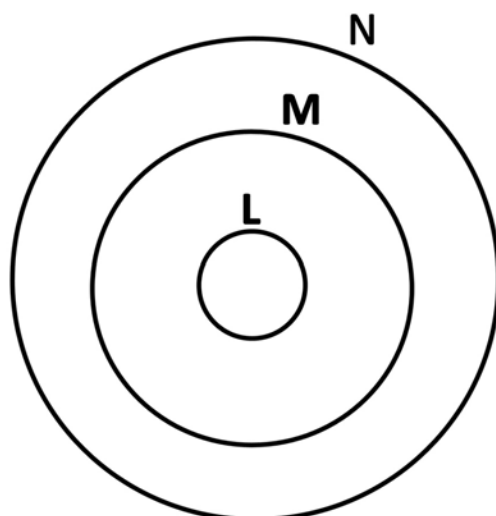
(Tese 7) En del (A) av den selvstendige helheten (M) kan kun være uselvstendig enten relativt til helheten (M) eller relativt til en eller annen del (B) av helheten (M).

Diagram 6: Tese 7

For kunne nemlig A vært uselvstendig relativt til et objekt (Z) som ligger utenfor helheten M, så ville også helheten M – ifølge tese 1 – vært uselvstendig relativt til Z; som står i motsetning til forutsetningen, ifølge hvilket M er en selvstendig helhet.

Under forutsetning av at L er en del av M, og M en del av N, gjelder følgende tese:

Diagram 7: Tese 8

(**Tese 8**) Er L uselvstendig relativt til M, men selvstendig relativt til N, så er M selvstendig relativt til N.

Skulle nemlig M være uselvstendig til N, så måtte L, i strid med forutsetningen, være uselvstendig relativt til N (jamfør tese 4a), ettersom L er uselvstendig overfor M.

(**Tese 9**) Er L selvstendig relativt til N, men M er uselvstendig relativt til N, så er L selvstendig relativt til M.

Beviset for denne er å sammenligne med begrunnelsen av forrige tese.

For å oppsummere resultatene av disse undersøkelser, kan man fastslå at de fleste av Husserls formulerte teser krever en endring i sin formulering eller begrunnelse, og at man på grunnlag av disse modifiserte teser fra Husserl lett kan finne flere.

LITTERATUR

- Dąmbska, I. (2015) *Knowledge, Language and Silence: Selected Papers*. I A. Brożek og J. Jadacki (Red.) Leiden: Brill Rodopi.
- Drummond, J.J. (2008) «Wholes, Parts, and Phenomenological Methodology (III. Logische Untersuchung)». I V. Mayer (Red.) *Logische Untersuchungen*, Klassiker Auslegen 35. Berlin: Akademie Verlag, 105–122.
- Fine, K. (1995). «Part-whole». I B. Smith og D. W. Smith (Red.) *The Cambridge Companion to Husserl*. Cambridge: Cambridge University Press, 463–485.
- Ginsberg, E. (1929). «Zur Husserlschen Lehre von den Ganzen und den Teilen», *Archiv für systematische Philosophie und Soziologie* 32, 108–120.
- Ginsberg, E. (1931). «W sprawie pojęć samoistości i niesamoistości», *Księga pamiątkowa Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie*. Lwów, 143–168. Engelsk oversettelse ved P. M. Simons: «On the Concepts of Existential Dependence and Independence». I B. Smith (Red.) *Parts and Moments: Studies in Logic and Formal Ontology*. München: Philosophia Verlag, 1982, 265–287.

- Hosiasson-Lindenbaum, J. (1940) «On Confirmation», *The Journal of Symbolic Logic*, 5(4), 133–148.
- Husserl, E. (2009) *Logische Untersuchungen*. I E. Ströker (Red.) Philosophische Bibliothek 601. Hamburg: Felix Meiner Verlag.
- Ingarden, R. (1964/65) *Der Streit um die Existenz der Welt*, 3 bind. Tübingen: Max Niemeyer Verlag (nyopptrykk ved De Gruyter).
- Ingarden, R. (2013/2016) *Controversy over the Existence of the World*, 2 bind. Arthur Szylewicz (Red.) Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Magdziak, M. (2016) «A Logical Analysis of Existential Dependence and Some Other Ontological Concepts—A Comment to Some Ideas of Eugenia Ginsberg-Blaustein», *Axioms* 5 (3), 19. <https://doi.org/10.3390/axioms5030019>
- Mulligan, K., Simons, P., & Smith, B. (1984). «Truth-makers». *Philosophy and phenomenological research*, 44(3), 287–321.
- Ossowska, M. & Ossowski, S. (1964). «The science of science». *Minerva*, 3, 72–82. <https://doi.org/10.1007/BF01630150>
- Pakszys, E. (1998) «Women's contributions to the achievements of the Lvov-Warsaw school: a survey». I K. Kijania-Placek og J. Woleński (Red.) *The Lvov-Warsaw School and Contemporary Philosophy*. Synthese Library 273. Berlin: Springer, 55–72.
- Schnieder, B. (2004) *Substanzen und (ihre) Eigenschaften: Eine Studie zur analytischen Ontologie*. Berlin: De Gruyter.
- Simons, P. (1982a). «The Formalisation of Husserl's Theory of Wholes and Parts». I B. Smith (Red.) *Parts and Moments: Studies in Logic and Formal Ontology*. München: Philosophia Verlag, 113–159.
- Simons, P. (1982b). Forord til oversettelse av Ginsberg (1931). I B. Smith (Red.) *Parts and Moments: Studies in Logic and Formal Ontology*. München: Philosophia Verlag, 261–264.
- Simons, P. (1987) *Parts: A Study in Ontology*. Oxford: Clarendon Press.
- Smith, B. & Mulligan, K. (1982) «Pieces of a Theory». I B. Smith (Red.) *Parts and Moments: Studies in Logic and Formal Ontology*. München: Philosophia Verlag, 15–109.
- Twardowski, K. (2017). «Zur Lehre vom Inhalt und Gegenstand der Vorstellungen». I A. Brożek, J. Jadacki, og F. Stadler (Red.) *Kasimir Twardowski. Gesammelte deutsche Werke*. Cham: Springer, 39–122. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-44474-1_3
- Woleński, J. (1989) *Logic and Philosophy in the Lvov-Warsaw School*. Dordrecht: Kluwer.
- Woleński, J. (2017) «Lvov-Warsaw School». I E.N. Zalta (Red.) *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/lvov-warsaw/>. Tillegg: <https://plato.stanford.edu/entries/lvov-warsaw/seminar.html>